

dövlətinin Balkanlarda işğalı, Osmanlı-Teymuri, Osmanlı-Ağqoyunlu, Osmanlı-Səfəvi münasibətləri, Osmanlı dövlətində iqtisadi vəziyyət,ictimai münasibətlər, istismar olunan xalqların azadlıq hərəkatı, XVII-XVIII əsrlər Osmanlı-Avstriya və Osmanlı-Rusiya müharibələri, Gənc türklər inqilabı və Balkan müharibələri, Osmanlı imperiyasının suqutu və s. haqqında ümumi biliklər verməkdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Fənn üzrə tələbələrin biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir. Yeni tələbənin fənn üzrə toplaya biləcəyi balın maksimum miqdarı 100-ə bərabərdir. Bu balın yarısı (50 balı) tələbənin semestr müddətində fəaliyyətinin nəticəsinə (cari qiymətləndirmə), digər yarısı isə (digər 50 balı) imtahanın nəticəsinə (aralıq qiymətləndirmə) görə verilir.

Fənn üzrə cari qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 bala aşağıdakılar daxildir:

- 20 bal - seminar dərslərində fəaliyyətinə görə;
- 30 bal - kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı LDU-nun Elmi Şurasının 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. İmtahan yazılı şəkildə aparılır və imtahan biletinə bir qayda olaraq fənn üzrə tədris olunan mövzulara aid 5 sual daxil edilir. Hər sual maksimum 10 bal olmaqla qiymətləndirilir (aşağıda qeyd olunan qiymət meyarına əsasən) ki, bu da toplamda fənn üzrə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə verilən maksimum 50 balı təşkil edir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal - tələbə keçilmiş materialı dərinlən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal - tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun məzmununu tam aça bilir;
- 8 bal - tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal - tələbə keçilmiş materialı yaxşı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir;
- 6 bal - tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal - tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir;
- 4 bal - tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal - tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal - tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal - cavab yoxdur.

Tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balının (imtahanda topladığı balın) miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin fənn üzrə aralıq qiymətləndirmə balı cari qiymətləndirmə balına (semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala) əlavə olunmur.

Fənn üzrə cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticəsinə görə tələbənin biliyi yekun olaraq aşağıdakı kimi qiymətləndirilir:

Bal aralığı (göstərilən ballar daxil olmaqla)	Hərflə işarəsi	Sözlə yazılışı
91-100 bal	A	əla
81-90 bal	B	çox yaxşı
71-80 bal	C	yaxşı
61-70 bal	D	kafi
51-60 bal	E	qənaətbəxş
51-baldan aşağı	F	qeyri-kafi

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin Daxili intizam qaydalarını pozduqda onun barəsində mövcud qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, seminar 30 saat. Cəmi 60 saat.

№	Tədris olunan mövzuların məzmunu	Saat		Tarix
		Mühazirə	Seminar	

1.	<p>Mövzu: Osmanlı dövlətinin mənbəşünaslığı və tarixşünaslığı</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Osmanlı dövlətinin mənbəşünaslığı 2. Osmanlı dövlətinin tarixşünaslığı <p>Mənbə: [9; 10]</p>	2	2	
2.	<p>Mövzu: Osmanlı dövlətinin yaranması</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Anadolu Səlcuqlu dövlətinin tənəzzülü. 2. Osman bəyliyinə yüksəlmə səbəblər. Osmanlı dövlətinin yaranması. 3. Osmanlı dövlətinin güclənməsi 4. XIV əsrdə Osmanlı türklərinin Balkanlardakı işğalları <p>Mənbə: [2; 5; 9; 10]</p>	2	2	
3.	<p>Mövzu: Osmanlı dövlətinin imperiyaya çevrilməsi</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Osmanlı dövləti sultan I Bəyazidin (1389-1402) dövründə. 2. Teymurun yürüşü və türklərin Ankarada məğlub olması (1402). 3. Osmanlı dövləti fetret dövründə (1402-1413). 4. Osmanlı dövləti I Mehmet (1413-1421), II Murad (1421-1451) dövründə. <p>Mənbə: [2; 5; 9; 10; 12;]</p>	2	2	
4.	<p>Mövzu: Osmanlı imperiyasının genişlənməsi. Dövlətin idarə olunması, torpaq mülkiyyət formaları və vergi sistemi</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sultan II Mehmetin (1451-1481) Konstantinopolu fəth etməsi, imperiyanın təşəkkülü. 1461-ci ildə Trabzon imperiyasının süqutu. 2. Osmanlı dövlətində saray təşkilatı: Dövlət və əyalət sarayları. Divani Hümayün. 3. Osmanlı dövlətində hərbi təşkilat. Torpaq mülkiyyət formaları. Vergi sistemi. <p>Mənbə: [2; 5; 6; 10; 12; 13; 14]</p>	2	2	
5.	<p>Mövzu: Osmanlı dövlətinin XIV-XV əsr Azərbaycan feodal dövlətləri ilə münasibətləri</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Osmanlı - Qaraqoyunlu münasibətləri. 2. Osmanlı - Ağqoyunlu münasibətləri. 3. Osmanlı imperiyası ilə Şirvanşahlar dövlətinin münasibətləri. <p>Mənbə: [1; 3; 10;]</p>	2	2	
6.	<p>Mövzu: Misir və Suriyada Osmanlı hökranlığının başlanması. Sultan I Səlim dövrü</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Osmanlı dövləti Sultan II Bəyazidin (1481-1512) hakimiyyəti illərində Osmanlı Dövlətinin siyasi qüdrətinin artması. 2. XVI əsrin 2-ci yarısında Osmanlı-Səfəvi münasibətləri. Çaldıran döyüşü (1514). 3. XVI əsrdə Misir və Suriyada Osmanlı işğalları <p>Mənbə: [2; 5; 10; 13]</p>	2	2	
7.	<p>Mövzu: Osmanlı imperatorluğunun yüksəliş dövrü. Sultan Süleyman Qanuni</p>	2	2	

	<p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sultan Süleyman Qanuni (1520-1566). Osmanlı Habsburq müharibələri, osmanlıların Mərkəzi Avropaya müdaxiləsi. 2. I Süleymanın şərq səfərləri. Amasiya sülh müqaviləsi. 3. Osmanlı dövləti II Səlimin (1566-1574) hakimiyyəti illərində. Həştərxan səfərinin boşa çıxması və türk ordusunun Lepanto altında darmadağın edilməsi. <p>Mənbə: [2; 7; 10; 13]</p>			
8.	<p>Mövzu: Osmanlı imperiyası XVI əsrin sonu –XVII əsrdə. İmperiyanın zəifləməyə başlaması</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Osmanlı dövləti XVI əsrin sonunda. Sultan III Murad (1574 – 1595) 2. Avropa dövlətlərinin Osmanlı dövlətində kapitulyasiya hüquqları almaları. Əyri qalasının fəthi və Xaçova müharibəsi. Zitvatorok müqaviləsi. 3. XVI əsrin sonunda Osmanlı-Səfəvi müharibələri (1578-1590). II İstanbul (Sərab) (1612), Qəsri-Şirin (1639) sülh müqavilələri. <p>Mənbə: [4; 8; 10; 13]</p>	2	2	
9.	<p>Mövzu: XVII-XVIII əsrlər Osmanlı-Avstriya və Osmanlı-Rusiya müharibələri</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 1663-1664-cü illər Osmanlı-Avstriya müharibəsi. Vasvar sülhü. 2. 1683-1699-cü illər Osmanlı-Avstriya müharibəsi. Karlovitsa müqaviləsi. 3. 1677-1681 illər Osmanlı-Rusiya müharibəsi Baxçasaray sülhü. 1700-cü il İstanbul sülhü. 1711-ci il Prut müqaviləsi 4. 1768-1774-cü illər Osmanlı-Rusiya müharibəsi. Kiçik Qaynarça sülhü. 5. 1787-1791-ci illər Osmanlı-Rusiya müharibəsi. Sistov və Yassı müqavilələri. <p>Mənbə: [8; 10; 11; 13;]</p>	2	2	
10.	<p>Mövzu: Osmanlı XVIII əsr XIX əsrin əvvəllərində. Şərq məsələsinin yaranması. III Səlimin islahatları</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. XVIII əsrin sonunda Osmanlı dövlətində ictimai-siyasi vəziyyət. Balkan xalqlarının mübarizəsi. 2. Osmanlı tarixində "geriləmə dövrü". Sultan III Səlimin (1789-1807) islahatları. 3. 1806-1812-ci illər Osmanlı-rus müharibəsi. Balkanlarda milli azadlıq hərəkatının yüksəlməsi. II Mahmudun (1808-1839) islahatları. <p>Mənbə: [8; 10; 11]</p>	2	2	
11.	<p>Mövzu: Osmanlı XIX əsrin birinci yarısında. Tənzimat hərəkatı</p> <p>Plan:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. XIX əsrin I yarısında Osmanlı imperiyasında hərbi-siyasi vəziyyət. 2. 1821-1823-cü illər Osmanlı-İran, 1828-1829-cü illərdə Osmanlı-rus müharibəsi. Müstəqil Yunan dövlətinin yaranması. 3. 1831-1833 və 1838-1840-cı illər Osmanlı-Misir 	2	2	

	münaqişələri. 4. Tənzimat hərəkatının I dövrü (1839-1953). Gülxana xətti-şərfi. Mənbə: [8; 9; 10]			
12.	Mövzu: Osmanlı imperiyası XIX əsrin ikinci yarısında Plan: 1. Kırım müharibəsi (1853-1856) 2. Tənzimatın ikinci dövrü (1856-1876-cı illər). Xətti humayun. 3. XX əsrin 70-ci illərin əvvəllərində Osmanlı imperiyasının beynəlxalq vəziyyəti. 1875-ci il böhranı. 1876-cı il konstitusiyası və onun əhəmiyyəti. 4. 1877-1878-ci illər Osmanlı-rus müharibəsi. San-Stefano (Yaşilköy) sülhü. Mənbə: [8; 9; 10]	2	2	
13.	Mövzu: Gənc türklər inqilabı və Balkan müharibələri Plan: 1. II Əbdülhəmidin (1876-1909) məclisi buraxması, "zülüm" rejiminin yaradılması. 2. 1908-1909-cü illər inqilabı. Konstitusiyalı rejimin yaradılması. 3. 1909-cü il əksinqilabi qiyamı. II Əbdülhəmid rejiminə son qoyulması. "İttihad və Tərəqqi" partiyasının hakimiyyətinin yaranması. 4. 1912-1913-cü illər Balkan müharibələri. Buxarest sülh müqaviləsi. Mənbə: [8; 9; 10]	2	2	
14.	Mövzu: Osmanlı I Dünya müharibəsi illərində Plan: 1. I Dünya müharibəsi ərafəsində ölkədə siyasi vəziyyət. 2. Osmanlı imperiyasının müharibəyə qoşulması. Sarıqamış döyüşü. 3. Osmanlı dövlətinin parçalamaq haqqında imperialist dövlətlərinin "Kiçik Asiya andlaşması". Brest-Litovsk müqaviləsi. Trabzon konfransı. 4. Tələt, Ənvər, Camal rejiminin iflası. Mudros barışı (1918). Mənbə: [8; 9; 10]	2	2	
15.	Mövzu: Osmanlı imperiyasının suqutu Plan: 1. Mudros barışıqından sonra osmanlı dövlətində siyasi vəziyyət 2. Milli istiqlaliyyət müharibəsinin başlanması. M.K.Atatürk 3. 1920-ci il parlamentinin buraxılması. Sevr müqaviləsi (1920). 4. Osmanlı mədəniyyəti Mənbə: [8; 9; 10]	2	2	
	Cəmi:	30 saat	30 saat	

XI. Fənn üzrə tələblər:

Osmanlı dövlətinin ərazisində baş verən dəyişiklikləri, dövlətin idarəçilik formalarını və sosial-iqtisadi münasibətlərini müqayisə etməklə dünyanın siyasi mənzərəsində baş vermiş dəyişikliklərdə Osmanlıların təsirini şərh etməlidir.

XII Fənnin tədrisi üçün nəzərdə tutulan tədris və öyrənmə metodları:

- müəhazirə, seminar, praktik tapşırıqlar
- təqdimat və müzakirə

- debat
- müstəqil iş/araşdırma

XII. Fənn üzrə təlim nəticələri:

- Osmanlı tarixinin müxtəlif vaxtlarda baş vermiş hadisələrini və onun dünya tarixindəki yerini biblioqrafik məlumatlar əsasında bilir;
- Osmanlı dövlətinin yaranmasının ümumdünya tarixində yerini və əhəmiyyətini qavrayır;
- Osmanlı imperiyasının dövlət quruluşunun siyasi mahiyyətini başa düşür və digər türk dövlətləri ilə əlaqələndirə bilir;
- Türklərin Balkanlardakı fəthlərinin strateji və tarixi mahiyyətini anlayır;
- Osmanlı dövlətinin Əmir Teymur tərəfindən işğalının və Fitret dövrünün türk dünyası üçün nəticələrini şərh edir;
- Osmanlı imperiyasındakı ictimai-siyasi vəziyyəti və feodal münasibətlərinin başlıca cəhətlərini təhlil edir;
- Osmanlı imperatorluğunun XV-XIX əsrlərdəki sosial-iqtisadi vəziyyətinin əsas xüsusiyyətlərini sintez edir, Osmanlı dövlətinin beynəlxalq vəziyyəti, xarici siyasətini və imperiyanın süqutunun əsas cəhətlərini qiymətləndirir.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV. Kollokvium sualları

I kollokvium sualları

1. Osmanlı dövlətinin tarixşünaslığı
2. Osmanlı dövlətinin mənbeşünaslığı
3. Osmanlı dövlətinin yaranması və güclənməsi
4. XIV əsrdə Osmanlı türklərinin Balkanlardakı işğalları
5. Osmanlı dövləti I Bəyazidin hakimiyyəti illərində
6. Osmanlı dövləti I Mehmetin, II Murad dövründə
7. Teymurun yürüşü. 1402-ci il Ankara savaşı
8. Konstantinopolun fəthi
9. Osmanlı imperiyasının genişlənməsi. Sultan II Mehmet
10. Osmanlı dövlətində saray təşkilatı
11. Osmanlı dövlətində torpaq mülkiyyət formaları, vergi sistemi
12. Qaraqoyunlu - Osmanlı münasibətləri
13. Ağqoyunlu - Osmanlı münasibətləri
14. Osmanlı dövləti Sultan II Bəyazidin hakimiyyəti illərində
15. XVI əsrin əvvəllərində Osmanlı-Səfəvi münasibətləri. Çaldıran döyüşü

II kollokvium sualları

1. Misir və Suriyada Osmanlı işğallarının başlanması
2. Fateh Sultan Süleyman Qanuni (1520-1566)
3. Osmanlı Habsburq müharibələri
4. Sultan Süleyman Qanununun Şərqi səfəri
5. Osmanlı dövləti II Səlimin hakimiyyəti illərində
6. Osmanlı dövləti XVI əsrin sonunda. Sultan III Murad
7. Əyri qalasının fəthi, Xaçova müharibəsi, Zitvatorok müqaviləsi
8. Osmanlı Səfəvi müharibələri (1578-1639)
9. XVII əsrdə imperiyanın zəifləməyə başlaması
10. Osmanlı-Avstriya müharibəsi. Karlovits müqaviləsi
11. Osmanlı-Rusiya müharibələri (1677-1681, 1700-1711-ci illər)
12. Osmanlı-Rusiya müharibələri (1768-1774, 1787-1791-ci illər)
13. XVIII əsrin sonunda Osmanlı dövlətində ictimai-siyasi vəziyyət
14. Osmanlı tarixində gerilemə dövrü III Səlimin islahatları
15. 1806-1812-ci illər Rusiya-Osmanlı müharibəsi

XV İmtahan sualları

1. Osmanlı dövlətinin mənbeşünaslığı

2. Osmanlı dövlətinin tarixşünaslığı
3. Anadolu Səlcuq dövlətinin tənəzzülü
4. Osmanlı dövlətinin yaranması və güclənməsi
5. XIV əsrdə Osman türklərinin Balkanlardakı işğalları
6. Osmanlı dövləti I Bəyazidin hakimiyyəti illərində (1389-1402)
7. Osmanlı dövləti I Mehmetin (1413-1421) , II Murad dövründə (1421-1451)
8. Teymurun yürüşü. 1402-ci il Ankara savaşı
9. Konstantinapolun fəthi
10. Osmanlı imperiyasının genişlənməsi. Sultan II Mehmet (1451-1481)
11. Osmanlı dövlətində saray təşkilatı
12. Osmanlı dövlətində torpaq mülkiyyət formaları, vergi sistemi
13. Osmanlı - Qaraqoyunlu münasibətləri
14. Osmanlı - Ağqoyunlu münasibətləri
15. Osmanlı dövləti Sultan II Bəyazidin (1481-1512) hakimiyyəti illərində
16. XVI əsrin əvvəllərində Osmanlı-Səfəvi münasibətləri. Çaldıran döyüşü (1514)
17. Misir və Suriyada Osmanlı işğallarının başlanması
18. Fateh Sultan Süleyman Qanuni (1520-1566)
19. Osmanlı Habsburq müharibələri
20. Sultan Süleyman Qanuninin Şərq səfəri
21. Osmanlı dövləti II Səlimin (1566-1574) hakimiyyəti illərində
22. Osmanlı dövləti XVI əsrin sonunda. Sultan III Murad (1574 – 1595)
23. Əyri qalasının fəthi, Xaçova müharibəsi, Zitvatorok müqaviləsi
24. Osmanlı Səfəvi müharibələri (1578-1639)
25. XVII əsrdə imperiyanın zəifləməyə başlaması
26. Osmanlı-Avstriya müharibəsi (1683-1699). Karlovitsa müqaviləsi (1699)
27. Osmanlı-Rusiya müharibələri (1677-1681, 1700-1711-ci illər)
28. Osmanlı-Rusiya müharibələri (1768-1774, 1787-1791-ci illər)
29. XVIII əsrin sonunda Osmanlı dövlətində ictimai-siyasi vəziyyət
30. Osmanlı tarixində geriləmə dövrü III Səlimin (1789-1807) islahatları
31. 1806-1812-ci illər Rusiya-Osmanlı müharibəsi
32. 1828-1829-cü illər Osmanlı-Rusiya müharibəsi. Ədimə sülhü
33. 1831-1833-cü illərdə Türkiyə-Misir münaqişəsi. 1833-cü il rus-türk müharibəsi
34. Tənzimat hərəkatının I dövrü (1839-1953)
35. Kırım müharibəsi (1853-1856)
36. Tənzimatın ikinci mərhələsi (1856-1876)
37. 1876-cı il Türkiyənin ilk Konstitusiyası
38. 1908-1909-cü illər Gənc türklər inqilabı
39. Gənc türklərə qarşı əksinqilabi çevriliş
40. 1912-1913-cü illər Balkan müharibələri. Buxarest sülh müqaviləsi
41. Rusiya imperiyasının Osmanlıya müharibə elan etməsi. Sarıqamış döyüşü
42. Osmanlı dövlətinin parçalamaq haqqında imperialist dövlətlərinin "Kiçik Asiya andlaşması".
43. Tələt, Ənvər, Camal rejiminin iflasi. Mudros barışı (1918)
44. 1920-ci il parlamentinin buraxılması. Sevr müqaviləsi (1920)
45. Osmanlı mədəniyyəti

Osmanlı tarixi fəninin sillabusu 6001018 - Tarix müəllimliyi A,B ixtisasının təhsil proqramı, tədris planı və ARETN 02.07.2025-ci il tarixli əmri (3/29) ilə təsdiq edilmiş fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus "Tarix və onun tədrisi metodikası" kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir (13 fevral 2026-cı il, protokol № 6).

Mühazirə müəllimi: *Bayramov* dos.M.C.Bayramov
 Seminar müəllimi: *Sevdimova* b/m.M.M.Sevdimova
 Kafedra müdiri: *Mahmudov* dos.K.F.Mahmudov